

BİLİMSEL BİR YAYINDA YAZAR OLMAK İÇİN GEREKEN ŞARTLAR*

Çalışmanın hipotezine ve planlanmasına veya verilerin toplanmasına veya verilerin analizi ve yorumlanmasına katkıda bulunmak ve,
Makalenin taslağının yazılmasına veya yazılanın gözden geçirilmesine önemli entellektüel katkıda bulunmak ve,
Makalenin son haline yayınlanmak için onay vermek.

Yazar olabilmek için üç koşulun da yerine getirilmesi şarttır. Bunlara ek olarak kişi, çalışma içeriğinin tüm sorumluluğunu alabilecek şekilde çalışmaya yeterince katılmış olmalıdır. Diğer yazarların yardımı olmaksızın çalışmayı, sonuçları ve makaleyi ilgilendiren her konuyu başkalarına karşı tek başına savunabilmelidir.

Sadece veri toplamak veya çalışma grubunun genel süpervizyonu yazar olmak için yeterli değildir.

Bir enstitü veya bölüm başkanı olmak otomatik olarak yazar olma hakkı vermez.

İstatistiksel yardım, makaleyi teknik olarak düzeltmek veya literatür taraması yapmak yazar olma hakkı vermez. Bu tip emeği geçen fakat yazarlık kriterlerini sağlayamayan isimler, teşekkür kısmında izinleri alınarak listelenebilir. Rutin işini yapan ve makaleye herhangi bir entellektüel katkısı olmayan kişilere teşekkür kısmında yer vermek gerekmez. Bununla birlikte, bu tip kişilerin verilerini kullanmadan önce kendilerinden izin almak gereklidir.

*Uniform requirements for manuscripts submitted to biomedical journals. International Committee of Medical Journal Editors. Ann Intern Med 1997;126:36-47.

Daha ayrıntılı bilgi için: Sahu DR, et al. J Postgrad Medicine 2000; 46 (3): 205-210.

YAZAR KİMDİR?

Kimin yazar olarak kabul edileceği oldukça basit bir süreçle belirlenir. Öncelikle çalışma arkadaşlarınızla uluslararası kılavuz yönetmeliğini izleyeceğiniz konusunda anlaşmalısınız. Sonra araştırmanıza başlamadan önce kimin yazar olacağını kararlaştırmalısınız. Çalışmaya katılan herkesin yazar olması gerektiği üzerinde de uzlaşabilirsiniz. Son olarak yazarların deneyim sıralaması ve kimin iletişim kurulacak yazar olduğunu kararlaştırmalısınız.

Yazarlar içeriğin sorumluluğunu aynı oranda paylaşmalıdırlar. Yazarların güvenilirliği

Fikir oluşturma ve ifade etmede ya da verilerin çözümlenme ve yorumlanmasında,

Makale taslağının çıkarılmasında ya da entellektüel içerik için önemli olacak eleştirel düzenlemeler yapılmasında,

Makalenin yayınlanmadan önceki son halinin verilmesinde gösterdikleri katkıyla orantılıdır.

Bu üç madde kesinlikle bir arada gerçekleşmelidir.

(From: International Committee for Medical Journal Editors. Uniform requirements for manuscripts submitted to biomedical journals. New England J Medicine 1991; 324: 424-428.)

İsim Sıralaması

Kim ilk sırada olacak?

Çok yazarlı Makalelerde Yazar Sıralaması

Yazarların kimler olduğuna karar verdikten sonra yazarların sıralamasına karar verilmelidir. Genç yazarlar için sıralamada iki pozisyon olduğunun anlaşılması önemlidir: İlk sıra ve son sıra. Her bir sıra için iletişim kurulacak yazar statüsü tanımlanabilir.

Genç bir yazar için en iyi konum yazarlar listesinde ilk sırada yer almak ve iletişim kurulacak yazar olmaktır. Kariyerinizde ilerledikçe son sırada bulunmak ve iletişim kurulacak yazar olmak; hazırlanan çalışmanın sizin laboratuvarınızda hazırlandığını, makale içeriğinin baş sorumlusunun siz olduğunuzu ve listede ilk sırada yer alan genç bir çalışma arkadaşınızın çalışmaya majör katkıda bulunduğunu gösterir. Kılavuz yönetmelikleri yazar sıralamaları konusunda fazla bir açıklama getirmezler. Burada konu hakkında uzun bir makaleden uyarlanan bazı öneriler bulunmaktadır.

[JAMA 1991; 264(14): 1857]:

İlk yazar çalışmaya en çok katkıda bulunan ve makale yazımında bulunan kişidir. Yazarların sıralanması makaleye katkıda bulunan herkes tarafından belirlenmelidir. Genel eğilim kıdemli yazarın, makaleye katkısı hangi ölçüde olursa olsun, son sırada yer almasıdır. Kıdemli yazar, diğer yazarlar gibi yazarlık ölçütlerine uymalıdır.

Araştırma öğrencilerinin bilimsel yazı hazırlama yeteneğine henüz sahip olmadığı durumlarda kıdemli yazar makale yazımında sorumluluk üstlenebilir. O halde kıdemli yazar iletişim kurulacak yazar olabilir; bu durumda öğrencilerden biri ilk yazar konumunda yer almalı mıdır? Bazı danışmanlar öğrencilerini, bazılarıysa kendilerini ilk sıraya yerleştirirler. Bu durumda öğrencinin veri toplamak için, danışmanın da makale yazımı ve öğrencisine yardım etmek için ayırdığı zaman nihai kararın verilmesinde belirleyici olabilir. Ya da danışman iletişim kurulacak yazar olmakla yetinir ve projenin hazırlığında harcadığı zamanı göz ardı eder.

Bir başka yol da danışmanların öğrencilerine makalenin ilk taslağını yazmaları için belirli bir süre(örneğin 12 ay) vermeleridir. Eğer öğrenci bu süre içinde taslağı hazırlayamazsa, danışman makaleyi kendisi yazabilir ve adını ilk sıraya koyabilir.

Şunu akılda tutmak gerekir ki, burada sunulan kılavuz yönetmelikleri ve önerilerden yola çıkılarak eskiden yazılmış makaleler eleştirilemezler. Yazarlık ilişkileri ve bilimsel suiistimalleri belirleyen kurallar içinde yaşadığımız dönemin eğilimleriyle bütünleşerek evrilirler. Böylece bu düşünceler ileride ortaya çıkabilecek sorunları önlemeye yönelik olarak düşünülmelidirler. Geniş yayınları bulunan pek çok bilim insanı yazarlık ilişkileri konusunda kendi kurallarına sahiptir. Danışmanınızın ya da çalışma arkadaşlarınızın kuralları ne olursa olsun mutlaka onlar için iyi bir nedenleri vardır: gelenek, deneyim, ya da sade hepimizin taşıdığı eski bencil genlerin planı. Sonuç olarak onların kuralları yukarıdaki kılavuz yönetmeliğine aykırı olamazlar. Onların kendi kurallarına sahip olma hakkı olduğu kadar, sizin de bu kuralları sorgulama hakkınız vardır. Ve herkes karşılıklı tartışma ve anlaşmadan sonra, yukarıdaki yazarlık ölçütlerinde uzlaşılabilir bir sonuca, ulaşmakla yükümlüdür.

Yazarlık İlişkisi Sorunlarından Nasıl Kaçınılıbilir?

Kimin yazar olarak kabul edileceği oldukça basit bir süreçle belirlenir. Öncelikle çalışma arkadaşlarınızla uluslararası kılavuz yönetmeliğini izleyeceğinizi konusunda anlaşmalısınız. Sonra araştırmanıza başlamadan önce kimin yazar olacağını kararlaştırmalısınız. Çalışmaya katılan herkesin yazar olması gerektiği üzerinde de uzlaşabilirsiniz. Son olarak yazarların deneyim sıralaması ve kimin iletişim kurulacak yazar olduğunu kararlaştırmalısınız.

Mini Sınav: Kim Yazar Olabilir?

Doktora sonrası bir genç, CV' sinde 200'den fazla makale bulunan kıdemli bir bilim insanının (HotShot) laboratuvarında çalışıyor. Öğrenci barında birkaç bira içtikten sonra bir arkadaşı ona yetenek ve ilgilerinin örtüştüğü bir projede kendisine yardım etmek isteyip istemeyeceğini soruyor. Doktora sonrası öğrenci kabul ediyor. Çalışmaya başlıyorlar ve kıdemli hocanın laboratuvarındaki bazı kaynakları kullanıyor, bazı analizleri orada yapıyorlar. Kıdemli hoca bilimsel çalışmanın hiç bir aşamasına katılmıyor. Makale yazılıyor ve doktora sonrası öğrenci çalışmayı hocasına gösteriyor. Hoca makaleyi inceliyor ve hiçbir yorum yapmıyor sadece beni kıdemli yazar olarak ekleyin diyor. *Kıdemli hoca bu makalenin yazarı olabilir mi?*

Kıdemli hoca kötü bir tartışmada da yer alabilir. Science (Science 1997;275;1863) editörüne gelen bir mektup kıdemli bir bilim insanı hakkında alışılmadık bir öykü içeriyor. Kıdemli bir bilim insanı büyük dergilerin birinde kendisinin de ortak yazarlardan birisi olarak görüldüğü bir makale okuyor. Bu makaleyi yayınlanmadan önce hiç görmemiştir, verileri gözden geçirmemiştir ve böyle bir makalede adının geçiyor olması onu şaşkına çevirmiştir.

Kıdemli bilim insanı bu makale yayımlanmadan önce iletişime geçebilir miydi? O şimdi ne yapmalı?

Genç bir bilim insanı bir cihaza sahiptir, ne olduğu tam olarak önemli değil, en son ve en etkileyici çevresel katman, nitrik oksit ayrıştırıcı, güçlü bir test edici gibi bir şey olabilir. Belki de bu, gen hızını çözümlenecek en son moleküler biyoloji tekniğidir. Tahmin edersiniz bu herkesin kullanmak isteyeceği kadar yenidir. Genç bilim insanı bunun bir 'altın madeni' olduğuna karar verir. Bilir ki, akıllı ve güvenilir danışmanı yalnızca laboratuvarında çalışarak binlerce makaleye adını yazdırmıştır. Genç kıdemli bilim insanı çalışmalara çok az katkıda bulunarak kapsamlı bir CV' ye ulaşmayı düşlemektedir. Böylece

arkadaşlarına çalışmalarında kendi cihazını istedikleri gibi kullanabileceklerini söyler. Ama bunun sonucunda ortaya çıkan makalelere yazar olarak eklenmek istemektedir.

Bu genç kıdemli bilim insanı bu makalelerin yazarı olabilir mi?

Bu örnekler bilimsel bir makalenin yayımlanma sürecindeki karmaşık durumları gösteriyor. Ayrıca doğru ve yanlış olanın arasında bulunan gri alana girmenin ne kadar kolay olduğunu da örnekliyorlar. Birinci örnekteki kıdemli hoca, laboratuvarında hazırlanarak yayımlanan bir makalede kendi adının da olması gerektiğini düşünüyor. Bilinçli olarak belirsiz bırakarak yazdığım bu öyküde doktora sonrası öğrenci çalışmanın başında hocasına bu konuyla ilgili bilgi verebilir, ona danışabilirdi. Bu tür yanlış anlaşılmalara olabilir, ama bu olduktan sonra öğrenci ve hocanın bir araya gelerek konuşmaları ve temel kuralların anlaşıldığından emin olmaları zorunludur. Kıdemli hoca kılavuz yönetmeliğine göre yazarlık ilişkilerini yerine getiriyor olsun ya da olmasın, laboratuvarında hazırlanan bir çalışmanın kendi adını da içermesi gerektiğini düşünüyorsa çok az lisans ve lisansüstü öğrenci buna karşı çıkacaktır. Gerçek budur. Sadece kıdemli danışmanlar ve emsalleri mesleki ve kariyer riski taşımadan kıdemli hocanın bu beklenmedik yazarlık ilişkilerine karşı çıkabilme hakkına sahiptirler. İkinci örnek ise yazarlık ilişkilerinin açıkça kötüye kullanılmasıdır. Pek çok dergi artık bir makalede adı geçen herkesin, tüm yazarların imzasını istiyor. Üçüncü örnekte ise bu genç dik başlı kıdemlinin davranışlarını sadece danışmanlar ve emsalleri düzeltebilir; sonuç olarak bu olay da birinci olayın benzeridir.

Bilimsel yayın alanındaki dürüstlük açısından daha fazla yayın yapmak için başvuru alan etik dışı davranışlarla yazarlık ilişkilerinin tanımını zorlaştıran bilimsel hilekârlık arasında bir ilişki bulunmaktadır. Örneğin, birinci örnekteki kıdemli hoca projenin tasarımında, verilerin çözümlenmesinde ve makalenin yazımında yer aldığını ima etmeden laboratuvarı dışından gelen her şeyin altına adını koyarsa belki de adı hileli veriler içeren bir makalede yer alacaktır. Zorlama mı? Hayır değil. Milyonlarca dolarlık İnsan Gen Yapısı Projesi'nin müdürü olan Francis Collins'e soralım. Geçen yıl bir öğrencinin bir takım verileri bir araya getirerek Collins'in kıdemli yazar olarak görüldüğü bir makalede yayımladığı görüldü. Daha sonra Collins, bu öğrenciye özel bir danışmanlık yapmadığını ve makalenin yazımına da dahil olmadığını kabul etti. Kılavuz Yönetmeliğini hatırlıyor musunuz? Başka bir deyişle yayımlama sistemi yazar olan herkesin projede derinlemesine yer almasına bağlıdır. Çünkü bilimsel bir topluluğun ana argümanı yazarlık ilişkisinin bilimsel sorumluluğu da paylaşabilmesidir. Çünkü bir grup olarak bilim insanları, hazırladıkları bir makalenin ve onu oluşturan verilerin kendi bilgilerinin ulaştığı en son nokta olduğunu söyleyebilmelidirler.